

SCHETS
DER
GESCHIEDENIS
VAN HET
MERCANTIELE STELSEL
IN
NEDERLAND.

DOOR

A. R.

De prijs is 50 cents.

SCHETS
DER
GESCHIEDENIS
VAN HET
MERCANTIELE STELSEL
IN
NEDERLAND.
DOOR
A. R.

Te UTRECHT
bij C. VAN DER POST, J^r.
1834.

Dit werk is openbaar gemaakt op grond van [Art. 38](#) Auteurswet 1912. Mocht u menen rechten te kunnen doen gelden op dit werk, dan verneem ik dat graag van u. De openbaarmaking is geschied in het kader van de studie naar de liberale geschiedenis in Nederland. Hiervoor kan dit werk aangehaald worden als:

A.R., *Schets der geschiedenis van het Mercantiele Stelsel in Nederland*, Utrecht: C. van der Post Jr. 1834 (digitale bewerking: W.G. Cornax, Leiden 2013)

W.G. Cornax

mail: w.g.cornax@umail.leidenuniv.nl

Leiden 2014

VOORAF

Na de val van de Republiek, de daaropvolgende oorlogen en de Franse bezetting was ook de Nederlandse handel in grote misère geraakt. Economieën op het gehele continent hadden last van inzakkende handel. Op het vasteland ontwikkelden de Physiokraten een economische theorie, welke de grond als de voortbrenger van rijkdom zagen. Hierop werd voortgebouwd door Adam Smith en John Stuart Mill die hun eigen systeem opzetten. Door deze theorievorming in de economie werd langzaam maar gestaag het mercantilistische stelsel afgebroken omdat de nieuwe stelsel aantoonde dat mercantilisme nadelig is voor de handel. Dit stelsel, dat de uitvoer van goederen en dus de influx van goud en zilver als basis zag voor de welvaart van een land, had de handel in Europa dan ook danig verstikt.

Dit werk is een pleidooi voor meer vrijhandel in de gedachte van Smith en Mill. Daartoe wordt een historisch overzicht van de handel in de Republiek gegeven en worden verbanden gelegd tussen overheidsmaatregelen en de gevolgen voor de handel. De argumentatie wordt gebouwd op historische en praktische gronden, waarbij gewezen wordt op de cijfers die bepaald beleid als gevolg hebben gehad. Daarbij ligt de aandacht erg op Engeland, aangezien daar de vrijhandel als eerste werd geïmplementeerd.

Met de kennis van nu kan met enige voorzichtigheid gezegd worden dat de verwijzingen naar de gevolgen van de hoge heffingen eenzelfde verwijzing is als die door Bastiat gedaan worden zo'n 15 jaar later naar de ongeziene gevolgen van overheidsmaatregelen in zijn werk *'That which is seen, and That Which is not seen'* uit 1850.^A

De schrijver moet vrij dicht bij de Staten Generaal hebben gestaan, of onderdeel ervan hebben uitgemaakt. Zeker ook gezien de kennis en het gebruik van bronnen van de Raad van State en de Staten Generaal. De schrijver zelf is, mij vooralsnog, onbekend. Voor aanwijzingen, daaromtrent, en aanmerkingen houd ik mij ten zeerste aanbevolen.

Aan de tekst zelf is vrijwel niets veranderd. Slechts de systematiek van het gebruik van voetnoten is aangepast aan de huidige tijd. Deze enige wijziging is mogelijk vanwege de goede leesbaarheid van het oude Nederlands.

W.G. Cornax

Leiden, 12-01-2014

A Voor het volledige werk van Bastiat verwijs ik u graag naar Bastiat.org

Mogt men ook al in de vijftiende en zestiende eeuw, door de ontdekking eener nieuwe wereld met regt hebben verwacht, dat nieuwe uitzigten zich zouden hebben geopend, en aan de Staatkunde die edele rigting bezorgd, welke de welvaart en roem eener natie niet in bloedige overwinningen en veroveringen alleen, – maar ook in de ontwikkeling van de bronnen des volksbestaans zoude hebben doen zoeken, – die verwachting werd jammerlijk teleurgesteld, daar geen enkel groot en nieuw denkbeeld zich ontwikkelde, – geene enkele lichtstraal de nog zoo beperkte gezigteinder verwijderde.

De vorsten der vijftiende eeuw besteden weinig of geen' arbeid aan haar.

Een FERDINAND van Spanje, een MAXIMILIAAN van Oostenrijk, een LODEWIJK XII. van Frankrijk, door de zucht naar vergrooting hunner Staten gedreven, kenden bijna geen ander belang, dan het belang des oogenblik. – De wetenschap des Kardinaals AMBROISE, de verlichtste minister zijns tijds, bepaalde zich in het Staatshouwkundige alleen, om met de meest mogelijke versooning van Frankrijks ingezetenen het geld te erlangen, hetwelk zijn meester tot het voeren des oorlogs behoefde. – Belastingen, onder den naam van gewone en buitengewone beden, aides, niet zonder tegenkanting der Staten of standen dikwijls afgesmeekt of gevorderd, – beleeningen bij de steden en edelen des Lands, – deze waren alleen de middelen, waardoor de vorsten de meer en meer strijdende behoeften des Staats, veroorzaakt door staande legers en grootere weelde enz., poogden te bestrijden.

Nam de Staatkunde ook al in het midden en op het laatst der zestiende eeuw in Europa eene hoogere vlugt, omdat karakters als die van KAREL V, FRANS I, WILLEM van Oranje en MAURITS van Saxon haar bezielde en bestuurde, en de hervorming, en de daarmee gepaard gaande omwentelingen aan dezelve eene schitterende en edele werkring openden, – de Staatshouwkunde beleef als verbannen uit de Kabinetten der Vorsten, of verkreeg door de leer, uit de ontdekking der goudmijnen van Amerika geboren, dat de maatstaf van den nationalen rijkdom de hoeveelheid van goud en zilver is, eene verkeerde rigting.

In het begin der zeventiende eeuw zien wij door een Hertog van SULLY, in zijn *Mémoires des royales Oeconomies d'état*, het eerst eenig wezenlijk licht verspreid ten opzichte der Staatshouwkunde. De Landbouw vooral mogt deszelfs aandacht tot zich trekken. Ofschoon geene geheele omwenteling in de wetenschap zelve daarstellende, was echter de groote SULLY een hervormer, die met moed en verstand de veelvuldig bestaande misbruiken aantaste, de bronnen van het volksbestaan ontwikkelde, en orde en spaarzaamheid in het beheer bragt.

De lof voor den welsprekenden MIRABEAU, in zijne *Eloge de SULLY*, aan dezen eerlijken raadsman van HENDRIK IV. gegeven, is dan ook in dit opzigt welverdiend en passende.

Het gemeenebest der Nederlanden, onder monarchale Staten van Europa als door een tooverslag verzezen, – door moedige togten en veroveringen in Oost en West, en het bezit van

aanzienlijke kapitalen in vorigen rijken handel verkregen, tot magt en rijkdom zich verheffende, begon ook door *deszelfs stelsel van indirecte belastingen*, waaronder voornamelijk *de accynsen* waren, en deszelfs fabrieken en buitenlandschen handel de belangstelling van vele Staten van Europa op te wekken.¹

De overtuiging scheen zich te vestigen, dat door eene betere heffing van belastingen, door fabrieken en handel den nationalen rijkdom kon worden vermeerderd.

Niettemin bleef de Staathuishoudkunde, met uitzondering van Holland en Engeland, waar ELISABETH haar ook beoefende, over het algemeen nog slechts de wetenschap, om in de behoeften des Staats te voorzien, gelijk het bestuur van een RICHELIEU en MAZARIN daarna in Frankrijk genoegzaam bewezen.

Tegen het laatst der zeventiende eeuw ontstond er echter eene geheel verandering in de algemeene denkwijze, ten aanzien van de huishoudelijke belangen des Staats. Het verkeerde gevoelen, dat de hoeveelheid van goud en zilver in een Land de hoegroothed des nationalen rijkdoms bepaalde, langzamerhand zich gevestigd hebbende, – en fabrieken en buitenlandsche handel, door den rijkdom, welken zij aan sommige volken aanbragten, meer en meer als de voornaamste bronnen tot geldgewin beschouwd wordende, – zoo werden hieruit grondstellingen geboren, welke aan het handelstelsel (mercantieel stelsel) zijne oorsprong gaven.

Het waren de Regeringen vooral, welke door de voortdurende beschaving en derzelver gevolgen tot grootere uitgaven gdrongen en daardoor aan de geldbelangen eene meer en meer stijgenden waarde hechtende, de betrekking begonnen in te zien, die tusschen het nationale vermogen en dat der Regering bestond, en alzoo met alle krachten het handelstelsel voorstonden en begunstigden, daar hetzelfde, door vergrooting van den rijkdom der natie, ook tot vermeerdering van de gereede penningen der Regering zoude voeren.

De navorsingen over den *handelbalans*, onder KAREL II, in Engeland gedaan, welke de berekening ten doel hadden, welke der twee met elkander handeldrijvende volken voor de grootste geldwaarde uitvoerden, omdat daarnaar de winst of het verlies van deze werd afgemeten, gaven, met de reeds in practijk gebragte grondstellingen omtrent den handel, in zoo vele dwangmaatregelen (vooral die van CROMWEL) tegen denzelven genomen, openbaar aan den Franschen Minister COLBERT gelegenheid, het bovengenoemde *mercantieel* stelsel te vormen.

Dit stelsel, hetwelk dus niet anders was dan de tot regels gebragte handelspractijk dier dagen, is tot aan het midden der achttiende eeuw door alle Schrijvers over de Staathuishoudkunde verdedigd, geene verandering, maar slechts beschaving in dien tusschentijd ondergaande.

Met QUESNAY in 1758 ontstond echter eene nieuwe leer, de Physiokratie geheeten, welke de menigvuldige gebreken van het handelstelsel, zoowel in bespiegeling als beoefening aantoonde, twee stelregels vooruitzette, I^o. dat de grond de eenige bron van zuivere opbrengst is, II°. dat deze zuivere opbrengst de eenige en onmiddellijke bron der uitgaven zijn moet.

Het begrip der physiokraten over de vrije aanwending der krachten en de daaruit volgende vrijheid van ambachten en handel, voor nieuwe bespiegelingen een ruim veld openende, gaf

¹ Een werkje, onder den titel *Politieke maximen* te s' Hage in het licht gegeven, en aan den beroemde Johan de Witt toegeschreven, bevatte in dien tijd reeds zeer gezonde begrippen over de Staathuishoudkunde.

schijnlijk aan volgende Schrijvers gelegenheid zich te ontwikkelen. – Hoezeer dan ook QUESNAY en zijne leerlingen weinig mogen geleerd hebben, wat in practijk kon worden gebragt, ja zelfs in grove dwalingen zijn vervallen, hebben dezelve niettemin, voor het aanwijzen van miskende waarheden, een roemrijker tijdperk voor de Staathuishoudkunde voorbereid. Immers een Adam Smith, den weg door hem geopend volgende, wist kort daarop, door middel van zijnen scherpzinnigen geest een nieuw stelsel uit te denken, het *industriële* genaamd, hetwelk niet alleen in de voortbrengselen der natuur eene bron van nationalen rijkdom gelegen achtte, maar ook in den arbeid, door welken deze to gebruik worden veredeld en toebereid.²

Geheel nieuwe denkbeelden ontwikkelende omtrent den handel, welke voldingend het valsche der oude leer van COLBERT bewezen, en evenzeer als deze op bedwang, op vrijheid steunden, trad ook ten dien opzichte ADAM SMITH niet alleen als een groot hervormer, maar ook schepper op.

Eene korte vergelijkende beschouwing van het oude mercantiele stelsel en het nieuwe van SMITH, zal ons het best hiervan overtuigen.

Het mercantiele stelsel, ook stelsel van COLBERT geheten, achtte den rijkdom eener natie in de som van haar gereed geld gelegen. – Het geld de zenuw des oorlogs zijnde, waarvan men meermalen had ondervonden, dat deszelfs gunstige of ongunstige uitslag afhing; – hetzelfde tot bereiking aller doeleinden des bestuurs noodig zijnde, – elken menschenarbeid, en deszelfs vruchten door hetzelfde kunnende verkregen worden, – in een woord, het geld als werktuig en maatstaf verstreckende bij meest alle handelingen, hetzij ruiling, hetzij schatting enz., zoo oordeelde men rijkdom en geld woorden van dezelfde beteekenis, en dacht alzoo de vermeerdering derzelve in een Land het hoofddoel der Staathuishoudkunde te zijn.

Het wezen van den nationalen rijkdom aldus bepaald hebbende, meende men, naar deszelfs bronnen zoekende, dezelve in fabrieken en buitenlandschen handel te vinden, daar de volken, welke deze bezaten, de rijkste werden.

Het verbeteren der waren, en die aan vreemden over te doen, scheen voordeeliger, dan die zelve voorttebrengen en binnenlandsch te slijten, daar de hoeveelheid van zilver of goud, door geene binnenlandsche ruilingen en verkooping in een Land vermeerderd wordt, maar alleen voert tot verrijking van sommigen, ten koste van anderen.

De buitenlandsche handel echter als een bron van nationalen rijkdom aanmerkende, verstond men dit niet te min in dien zin, dat de uitvoer *naar*, en verkoop *aan* den vreemdeling, de invoer door dezen in waarde overtrof, daar men alleen in het eerste geval de handel-balans ten zijnen voordeele had., dat is, *het geld in den Staat behield, ja vermeerderde.*

Het gevolg dezer grondstellingen was, dat de Regeringen door het aanleggen van gepriviligeerde fabrieken, door het bij toltarieven vaststellen van hooge regten op den *doorvoer*, en geheel verbod van den *in-* of *uitvoer* van verschillende handelsartikelen, door het geven van premiën, het aangaan van handelsverdragen, en het daarstellen van koloniën, den *uitvoer*, – uitgezonderd dien van onbewerkte grondstoffen, – poogden aan te moedigen, doch de *invoer*

2 Zie zijn werk: An inquiry in to the nature and causes of the wealth of nations bij Ad. Smith, London 1776

zooveel mogelijk beletselen in den weg te leggen.

Deze Staatshuishoudkunde in deszelfs eerste grondbegrippen falende, moest in deszelfs gevolgen tot een tegenovergesteld doeleinde voeren, – in plaats van den handel te vermeerderen, denzelven vernietigende.

De rijkdom eener natie immers niet in haar gereed geld, maar in de massa van haar goederen, zoowel stoffelijke als geestelijke gelegen zijnde, en deszelfs bronnen uit den nationalen arbeid en de voortbregnselen der natuur bestaande, gelijk betere denkbeelden daarna vaststelden, zoo was het ten nadeele van een Land, door reglementen den invoer van vreemde fabriekwaren, in wedstrijd met die van hetzelfde soort, op eigen grond gemaakt, te verbieden, of zwaar te belasten, daar hierdoor de nationale nijverheid gedwongen werd haar kapitaal minder voordeelig te gebruiken, eene zaak duurder bij zich moerende maken, dan zij deze van den vreemdeling had kunnen koopen.

Het daarstellen van beletselen *aan*, of zwaar belasten *van* den invoer van bijna alle waren, met welke men veronderstelde, dat de handel-balans ongunstig was, evenzeer op het verkeerde beginsel rustende, dat geldgewin het doeleinde der Staatshuishoudkunde zijn moest, was niet minder nadeelig aan de algemeene welvaart.

Wederkeerige verhinderingen aan den handel tusschen twee volken leggende, verbrak het derzelve onderlinge handelsbetrekkingen en gaf aanleiding tot den grootsten sluikhandel.

Daarenboven, aangenomen, dat de handel-balans juist kan worden opgemaakt, ofschoon ook de boeken der *in-* en *uitgaande* regten, en de wisselkoers op welke zij zich grondt, onzekere kenteekenen daartoe zijn, – en het door dezelve blijkt, dat zij aan de eene natie voordeeliger is dan aan de andere, dat is: dat *deze* meer uitvoert dan *gene*, zo volgt daaruit nog geenszins, dat deze laatste nadeel heeft bij dezen koophandel, daar de meerder bij haar ingevoerd en gesleten wordende waren minder duur zijn, dan die van andere landen, en het goedkoopst koopen altijd het belang van elk volk is en blijven zal.

De transporthandel geeft buitendien dikwijls gelegenheid, om een gedeelte der ingevoerde waren naar elders te vervoeren, en aldaar met winst te verkoopen.

Eene Regering dan ook, in plaats van verbodswetten *op* of beletselen *aan* den invoer van vreemde waren daar te stellen, zoude door vrijheid aan den handel over te laten, veel meer het algemeen belang behartigen.

Alle volken uitlokkende tot het aanbrengen der waren, welke zij behoefde, zoude dergelijk eene natie, door den onstanen wedijver tusschen deze, gewis het goedkoopste koopen, en, vele koopers op hare markten vindende, duurder verkoopen.

Den sluikhandel verder voorkomende, daar bij lage of geene regten, geen voordeel bij denzelven is te behalen, zoude zij de zware onkosten van een leger van kommiezen ontwijken, den landbouw en de nijverheid bevorderen, daar er eene grootere navraag naar de vruchten van den grond, en meerdere mededinging zoude wezen, en ten laatste, – om niet meerdere voordeelen hier optesommen, – alle repressailles ontgaan, welke noodzakelijk uit het oude mercantiele stelsel moeten voortvloeiën.

Hoe grooter handel een Land bezit, hoe grooter belang het ook bij deszelfs vrijheid heeft. – Want de bij de tarieven bepaald wordende regten, niet anders dan eene belasting zijnde op handel en scheepvaart, zoo drukken dezelve het zwaarste op de natie, welke den grootsten handel drijft, en de meeste schepen uitrust.

De acte van navigatie, door CROMWEL daargesteld, toen Englands handel en fabrieken, in vergelijking van die van Holland nog gering mogten heten, werd eerst regt aan hetzelfde nadeelig, toen het de uitgebreidste koopvaardijmagt en den grootsten handel bezat.

Geen Staat, die meer dan Oud-Nederland, als Koopmans-staat in de nieuwere geschiedenis schitterde.

Enkele van deszelfs steden overtroffen in den tijd van deszelfs bloei, de magtigste rijken in handel. Amsterdam alleen had ten tijde der De Witten vijf honderd schepen in Spanje, te Smirna en in de Middellandsche zee, met eene lading van 30,000,000 waarde. – Tien duizend schepen voeren onder Hollands oude vlag van het Oosten naar het Westen, van het Zuiden naar het Noorden.³

Bestond de handel in eigen voortbrengselen, meest uit Koloniale waren, voornamelijk specerijën, welke wij aan vele volken van Europa aanbragten, de voortbrengselen van Hollandschen teelt, als wol, kaas, boter, vee, waren niet te min, in aanmerking van de kleinheid des gronds, geenzins onbeduidend. – Noord-Holland b. v. bragt alleen 's jaars een millioen ponden *wol*, en *zeventien* millioenen ponden *kaas* voort; – 29 millioen 149,000 gulden was daarenboven in elk jaar de waarde der haring, welke het gemeenebest aan Rusland, Duitschland, Vlaanderen en Frankrijk sleet.⁴

Voegt men nu hier nog bij, dat onze voorvaders, de voornaamste bankiers van Europa zijnde, door geldleeningen aan de buitenlandsche Mogendheden, eene zuivere geldwinst maakten van 100 millioenen Nederl. Gulden 's jaars aan renten en interessen, en zij alzoo meer dan 2000 millioenen in verschillende landen bezaten, als dan zal men zich eenigzins den rijkdom en de uitgebreidheid van den Nederlandschen handel in vorige tijden kunnen verbeelden.⁵

Was de natuurlijke gesteldheid van ons Vaderland, in het midden van Europa en aan zee gelegen, met veilige havens en binnenlandsche wateren en rivieren voorzien, allergunstigst en geschikt voor handel en zeevaart; 's lands instellingen en staatkunde waren van dien aart, dat zij ons een zedelijk overwigt boven andere volken, en het daarmede altijd gepaard gaande loon, grootere welvaart, verschafften. – Eene gelijkmatige bediening des regts, zonder aanzien des persoons, eene volledige bescherming van bezittingen, eene buitengewone Godsdienstige en Staatkundige vrijheid, (voor die tijden) maakten het kenmerk van onzen ouden regeringsvorm uit.⁶

Wie in andere Landen uit godsdiensthaat of staatkunde werden vervolgd, vonden een vrijplaats in Nederland.

3 Brieven van den Grave d'Estrades. III. D. bl. 141

4 Zie Remarques sur les avantages et les desavantages de la France et de la Gr. Bretagne par rapport au commerce et aux autres sources de la puissance des Etats du Chev. Joh. Nickoles.

5 Men zie hierover Statistische Überzicht der Europäischen Staten, Grabners brieven, doch vooral ook Nederlandsche Jaarboeken. Ons lust het slechts deze nieuwe daadzaken onder het oog onzer landgenooten te brengen, verder verwijzende naar Lüder, Einleitung in die Staatskunde nebst einen Statistik, en Lusac, Hollands Rijkdom.

6 De Heer Meijer in zijne Instit. Judiciaries, toont met regt vele gebreken in onze oude instellingen aan, en verheft zich met kracht tegen de te hoog opgevijselde vrijheid van ons voormalig Gemeenebest. Wij stemmen hieromtrent volkomen met dien geleerden in, echter aanmerkende, dat niet naar onze Staatkundige verlichting, maar naar de toenmalige, onze oude instellingen moeten gewaardeerd worden, blijkende het alsdan, dat wij ons met regt op dezelve kunnen verheffen.

De opstand tegen Spanje, – de dertigjarige Duitse krijg, – de uitdrijving der Joden uit Portugal, – het Edict van Nantes, vereenigden op onzen grond, als achter een bolwerk tegen gewetensdwang en dwingelandij, vele Brabandsche, Portugeesche, Duitse en Fransche ballingen, welke door hunne handwerken, kunsten en wetenschappen den koophandel uitbreidden en vermeerderden.

De wijze Staatskunde onzer voorvaderen daarenboven, elke gelegenheid aangrijpende tot aanknooping van handelsbetrekkingen met andere natiën, wist hierdoor meestal zich voordeelen te bedingen, moeite noch arbeid sparende, gelijk de geslotene handelstractaten, met Spanje 1650, met Frankrijk, 1662, 1678 en 1697, en met Engeland 1668 en 1674, waarbij de regel: *vrij schip vrij goed* werd vastgesteld, genoegzaam bewijzen.

Het aanhoudend streven verder van het Gemeenebest te bewaring van den vrede, hetwelk op deszelfs bekend stelsel ruste, *van geene conquesten te willen maken*, stelde in alle betrekkingen rust en zekerheid daar, zonder welke geene aanhoudende bloei des handels mogelijk is.

Voerde dit alles, om van geene geringere oorzaken hier te gewagen, Oud-Nederlands handel in vroegere tijden tot den hoogsten top, het is dubbel waardig te onderzoeken, in hoe verre de wetgeving der Republiek op handel en zeevaart al of niet ten dezen opzichte heeft bijgebracht.

Waren de handels- en scheepswetten, welke de betrekkingen en handelingen der kooplieden enz. onderling regelden en bepaalden, zoo als b. v. die op de avery, botmery, de assurantien, die tegen de bankroetiers enz. zoodanig, dat ons Vaderland met regt in dien tijd aan alle handeldrijvende volken ten dien aanzien tot voorbeeld verstrekke, de meest mogelijke vrijheid en bescherming aan elke eerlijke handelsonderneming verzekerende, – die op den *in* en *uitvoer* van koopwaren ademen geheel den geest van eenzelvigheid en geldgewin, welke uit de toen heerschende, en door ons boven ontwikkelde verkeerde begrippen van Staatshuishoudkunde voortvloeiden.

Het handel-stelsel der Republiek, gelijk dat van meest andere natiën in dien tijd, op zoo veel mogelijke uitsluiting van mededingers gegrond loste zich op in verbodswetten of hooge regten op den invoer van de meeste vreemde waren, terwijl men den uitvoer door ontheffing van lasten trachtte te bevorderen.

Elke handels-inrigting, elk tractaat moest dan ook wel daarvan het kenmerk dragen. – Zoo ruste de Oost- en West-Indische Compagnie geheel op de grondstelling van strenge handhaving des alleenhandels, terwijl onze handelsverdragen met de meeste volken van Europa aangegaan, als dat met Frankrijk 27 April 1662, die met Engeland 1662, 1668, 1678, die met Denemarken 1653, en 1666, met Spanje 1650 en 1714, het verbodstelsel, hoe verkeerd ook, als regtmatig en doelmatig huldigden.

Zelfs het tarief van 1725, ofschoon voor dien tijd een gedenkteken van verlichte Staatshuishoudkunde, was op de beginselen van verbod gegrond, daar hetzelfde in het algemeen op alle waren zwaren in- en uitgaande regten, dikwijls meer dan 6 percent beloopende, vestigde.

De gevolgen van dit handelstelsel waren voor het oude gemeenebest allergeewigtigst, vooral wegens den invloed, welke het op deszelfs betrekkingen met andere Staten uitoefende. Immers

buiten het, tengevolge van hetzelfde, zich geheel toeëigenen door de Regering der leiding van den handel en der kunstvlucht door het maken van toltarieven, het oprigten van geprivilegeerde fabrieken enz. , werden nijd en mistrouwen, uit de meest altijd den handel belemmerende tractaten en de daarnaar geëvenredigde winst of schade der volken, geboren, daar ieder bij dezelve zich misleid waande, zoodat meermalen de bloedigste oorlogen uit handelsnijd ontstonden, en met het opzet alleen gevoerd werden, om den koophandel zijner vijanden te vernietigen, of deszelfs wasdom te stuiten.

Zoo ontstonden de beide oorlogen met Engeland onder CROMWEL en KAREL II.; die met Frankrijk onder LODEWIJK XIV., welke door verhooging der regten op den invoer van Hollandsche goederen binnen Frankrijk, en van onze zijde door die op de Fransche wijnen, voornamelijk werd veroorzaakt, en niets minder dan den ondergang der Republiek bedoelde.

Daarenboven vloeide uit bovengenoemd prohibitief-stelsel als van zelve voor het onderdrukken van den onzijdigen koophandel, zoodra men daartoe genoegzame krachten meende te bezitten, daar men, volgens hetzelfde, steeds het meest moest streven, om zich onderling te verdringen en afbreuk te doen.

De laatste Engelsche oorlog van 1782 was, ten aanzien van ons Vaderland, daarvan een treurenswaardig voorbeeld.

Het is verwonderlijk, dat in weerwil dezer nadeelen, bij welke zich nog de eenzelvigheid en afzondering voegden, waartoe het prohibitief-stelsel evenzeer leidde, de handel van het Gemeenebest het toppunt heeft weten te bereiken, waarop het in de zeventiende eeuw zoo luisterrijk schitterde. Doch natuur was hier sterker dan de verkeerde maatregelen en begrippen der Regering.

Niet door, maar in weerwil dezer laatste, verhief zich het prachtige gebouw van den Hollandschen handel. – Het ontzaggelijk opeengestapelde nationale kapitaal, de toenemende behoeften van Europa en der volkplantingen, gevoegd bij de toenemende volmaking en weelde van het maatschappelijke leven, en de daardoor ontstane grootere navraag naar overzeesche produkten, vergoedden voor een oogenblik de schade, door het verbodstelsel aangebragt, en deden in dezelve in den aanvang minder gevoelen.

Hoe meerder aandeel echter het Gemeenebest in den algemeenen handel en de zeevaart bekwam, hoe zwaarder bovengenoemd stelsel op hetzelfde begon te drukken, de hooge regten, op den invoer der waren gesteld, niets anders dan eene belasting zijnde, welke het meest nadeelig was aan het Land, hetwelk de grootste koopvaardijmagt bezat.

Sedert het jaar 1720 dagteekent zich dan ook een aanmerkelijk verval in onzen Koophandel en Zeevaart, hetwelk hoe langer hoe meerder toenemende, eindelijk de aandacht van den Stadhouder WILLEM IV tot zich trok, en deze naar deszelfs oorzaken en de middelen tot herstel deed uitzien.

Bij memorie van 27 Augustus 1751, zoo aan de Generale Staten als de Staten van Holland ingediend, welke memorie onder dan naam van Propositie van Zijne Doorluchtige Hoogheid tot redres van den hoophandel bekend is, legde bovengemelde Stadhouder te dien opzichte zijne gevoelens open.

Wij zullen ons hier niet verdiepen in het nagaan en beoordeelen van de juistheid van hetgeen in dit voorstel, – overwaardig de aandacht van elken Staatkundigen, – omtrent het verval van den toenmaligen handel, voorkomt, – het is voor ons plan genoegzaam, daarvan de hoofdbron, zooals zij dor den Stadhouder is aangewezen, te doen kennen, opdat dit met de kracht der ondervinding de redenen stave, welke door ons tegen het leggen van verbod of hooge regten op den handel, worden aangevoerd.

Na aan toevallige omstandigheden, vooral het toen reeds door de meeste volken van Europa kennen en navolgen onzer grondbeginselen en regelen in den handel, door welke wij te voren zooveel boven onze mededingers vooruit hadden, den achteruitgang des handels gedeeltelijk te hebben toegeschreven, – zoo geeft Z. D.H. WILLEM IV als voornaamste oorzaak des vervals van dezen, de bovenmatige lasten op, die bij den in- en uitvoer der koopwaren betaald moesten worden, als *convoy-gelden*, *licenten*, *laste veilgelden*, *premiegelden* en *waaggelden*, waardoor de vreemdelingen naar elders, waar mindere onkosten hun wachtten, hunne schepen en waren afzonden.

De vraag dien te gevolge opperende, door welke maatregelen men alzoo die regten en lasten zoude kunnen verminderen, en den vervallen handel opbeuren, zoo antwoordt. Z. D. H. , dat dit door eene ontlasting, zoo groot slechts mogelijk, moet geschieden op den invoer van zulke goederen, die in ons land, en ook bij vreemden verbruikt worden, ten einde onze kooplieden nevens hunne naburen buiten 's lands kunnen markten, – en derhalve op alle eerste stoffen voor onze fabrieken en manufacturen, en de ingrediënten, welke daartoe vereischt worden; – verder op alle vreemde waren, die hier binnen komen, en gesorteerd zijnde, weder naar buiten worden verzonden, alsmede op alles, wat in de magazijnen tot verkoop wordt opgelegd, in het kort, op alle vreemde goederen, die aan onze fabrieken geen nadeel doen, en alles, wat hier verbruikt wordt.

Tot betere bereiking dier ontlasting stelt Z. D. H. het plan voor van een *bepaald porto Franco* daartestellen der goederen, welke den algemeenen handel raken, zoodanig, dat deze in zekere klassen of lijsten zouden verdeeld worden, waardoor sommige een geheel en onbepaald *porto franco* of vrijen invoer zouden genieten, andere bij den invoer zekere regten of tollens betalen, waarvan bij den uitvoer, indien zij niet verbruikt werden, terugbetaling zoude geschieden.

Verder stelde Z. D. H. voor, den ongelijken ophief der middelen te water in den provinciën te weren, en aldus alles op effen voet te brengen, alsmede den sluikhandel meer strengelijk te verhinderen.

Elk die dit voorstel van Z. D. H. , waarvan wij slechts het belangrijkste hier vermelden, aandachtig overweegt, zal met vreugde in hetzelve eene toenadering tot gezondere begrippen van Staatshuidhoudkunde opmerken.

Eigene ondervinding had het schadelijke van verbod of hooge regten op den *in-* en *uitvoer* der waren bewezen.

Het voorstel van WILLEM IV. tot meerder vrijheid van handel door ontlasting, was alzoo een gevolg der lessen van deze. – Het was een wijde stap gedaan op den weg der verbetering, en doet als zoodanig eer aan den Stadhouder.

Met versmading van zoo vele moeilijkheden, uit de verschillende belangen der provinciën en steden, bij eene vermindering van regten en lasten, zullende voortspruiten, raadpleegde hij alleen het heil der geheele republiek, te regt vermeenende, dat eene enkele provincie of enkele steden aan hetzelfde eenige opoffering doen moesten.

Door den dood in de uitvoering zijner ontwerpen gestuit, – weggerukt voor het zien van den uitslag zijner edele pogingen tot opbeuring van Oud-Neerlands zinkende handel, – stierf Willem IV. te vroeg voor het geluk van het Gemeenebest.

Onder deszelfs opvolgster, de Prinses Gouvernante, bleef het bij de uiting van schoone gevoelens, nader onderzoek, en loftuitingen omtrent den overledenen Stadhouder, zonder dat de hulpmiddelen, door dezen aangewezen, werden aangewend of beproefd.

In het jaar 1752, de 28 April, bragten de Collegiën der Admiraliteiten in Holland en Zeeland in twee gedenkwaardige stukken hunnen gevoelens uit over het voorstel van Willem IV;⁷ – de gedeputeerden der Staten Generaal in het jaar 1753, den 6 Julij; – de Staten van Holland bij resolutie van 28 September van dat zelfde jaar, in welke resolutie men leest, dat reeds in 1740. in Holland gedacht werd aan het oprigten van een porto franco, zijnde men er toen reeds van overtuigd, *dat de Commercie en Navigatie zoo veel mogelijk behoort te worden gesoulageerd, en wel uit hoofde van de considerable verandering, die de commercie in Europa had ondergaan, en dat vooral onze placaten en tollijsten..... behoorden te worden geschikt naar die veranderde tijdsomstandigheden; dat deze verligting vooral behoorde plaats te hebben omtrent de uitgaande en transitoire goederen.*⁸

Het aandringen vervolgens door de Prinses Gouvernante bij de bondgenooten, (9 Oct. 1753) en de daarop gevolgde beraadslagingen hunner Hoog Mogende 20 Maart 1754, voerden eindelijk 19 Dec. 1754 tot een met bijna eenparige stemmen door de provincien genomen besluit of Advies, hetwelk aan het ontwerp van WILLEM IV. De laatste hand legde, en hetzelfde, dadelijk na de Sanctie der bondgenooten, scheen te zullen doen in werking stellen.

Niets echter gebeurde hiervan. – Hetzij men dit wil wijten, – waartoe wij het gereedste overhellen, – aan nieuw opgerezene geschillen tusschen de provinciën omtrent hunne bij bovengen. Advies hunner Hoog Mog. Gregelde belangen, – hetzij men dit toeschrijve aan den minderen aandrang van den Stadhouder bij de bondgenooten, – het staat vast, dat bovengenoemd besluit of advies van 1754, even als of het nimmer bestaan hadde, vervolgens onder Stadhouderlijke regering is aangemerkt geworden, en dat wel in weerwil van den sedert dien tijd meer en meer in het oog loopende achteruitgang des handels.

Geduurende de rampspoedige en voor onzen nationalen roem, helaas! zo vernederende gebeurtenissen, welke daarna (1790) ons in den draaikolk der omwentelingen, en uit denzelven in de armen der militaire dwingelandij wierpen, werd er evenmin, onder de zoo vele zich kort opvolgende regeringsvormen, aan de verbetering der belangen des Hollandschen handels, ernstig en krachtdadig gearbeid.

De opbeurende hand, die hij zoozeer behoefde, ontbrak bij voortduring aan denzelven.

7 Zie Nederl. Jaarb. 1752. bl. 1001

8 Zie Rapport van 't defensie-wezen 1790

Het nieuwe stelsel door ADAM SMITH, in zijn niet genoeg te prijzen werk te London in 1776 gedrukt, ontwikkeld, mogt ook al de wijsheid en het doorzigt van het ontwerp van den Stadhouder WILLEM IV. hebben doen kennen, daar het veel in theorie als juist en goed vaststelde, wat het Advies van 1751 in practijk wilde hebben gebragt, de krijgshaftige geest, die Europa doorwoede, en de onderlinge betrekkingen der natiën verbrak; die de zucht tot schaden (vooral aan den handel, als de grootste bron van den rijkdom der natiën) overal deed zegevieren; de verovering van onze Koloniën, de vernietiging of wegneming onzer koopvaardijfchepen, en het continentaal stelsel ten gevolge had; dit alles, hetwelk onzen handel en die der meeste volken van Europa met eenen geheelen ondergang bedreigde, verhinderde aan iets anders, dan aan de redding en het behoud van het nog overgeblevene te denken, zonder dat plannen in vroegeren tijd tot herleving des Hollandschen handels ontworpen, konden worden verwezenlijkt of in werking gebragt.^{9,10}

In 1814 scheen eindelijk een nieuw tijdperk van welvaart voor Holland te zullen aanbreken. Ontslagen van de drukkende banden, waarin een vreemde overheerscher hetzelfde gekluisterd hield, en waardoor hij het aan zijne zich wijd uitstreckende plannen, – de vernedering van Engeland, – poogde dienstbaar te maken, konde het dierbaar Vaderland zich thans eenen eigen weg banen, ja uitsluitend eigen voordeel en eigene belangen raadplegen. Hoe groot ook de moeilijkheden waren, waarmede men zoude hebben te kampen, en die, vooral ten opzichte des handels, in de verplaatsing van denzelfden naar andere oorden, en het ontstaan daardoor van gewigtige en beter gelegene mededingers bestond, zoo wanhoopte echter de Nederlander geenszins, door het toepassen der milde beginselen, waarvan reeds zoo lang de noodzakelijkheid was gevoeld en aangetoond, een nog rijkelijk aandeel des zich zoo ontzaggelijk uitgezet en verspreid hebbenden handels te erlangen,

De Regering kwam vooreerst, ten opzichte der heffing van de regten op den *in-*, *uit-* en *doorvoer* der waren, door het weder invoeren der lijst van 1725 met eenige veranderingen, vrijwel aan de behoeften van onzen gedrukten handel te gemoet.

Het liet zich voorzien, dat zij met den edelen zin der verlichtste staatkunde, en met echte liefde tot den ouden geboortegrond bezielde, weldra verdere en grootere stappen op den weg van handelsvrijheid zoude wagen.

Eensklaps echter bragt de vereeniging met Belgie, bij eigendunkelijke wilsbepaling van het Weener-Congres, eene teleurstelling aan, des te grievender, daar elk de moeilijkheden tot vereeniging en verbroedering der beide volken voorzag, en de nieuwe opofferingen, van Hollands zijde daartoe zullende gevorderd worden, berekenen konde.

Het algemeen handelstarief vooe het nieuwe Koningrijk der Nederlanden tegen 6 Julij 1816 door de Regering beloofd, werd dan ook uit dien hoofde met angstvalligheid te gemoet gezien.

9 Dit nieuwe stelsel had in den aanvang hevige met de vast ingewortelde vooroordeelen der menigte te strijden In Engeland, hetgeen opmerkenswaardig is, vondt het zelfs inde verlichtste mannen als Fox, Burke en Sheridan hevige tegenstanders, gelijk bleek bij de handelsvoorslgen ten opzichte van Ierland in 1784 door Pitt in het parlement gedaan.

10 Zelfs onder Koning Lodewijk in vele opzichten het goed met Holland meenende, maar door den invloed der Fransch Keizerlijke magt in zijne handelingen onvrij en gedwongen, rusten de zwaarste regten op den *in-* en *uitvoer* der koopwaren, en bleven bestaan, in weerwil dat het schadelijke daarvan bij het merkwaardig rapport der ministers van der Helm en Millerus in 1807 werd aangetoond.

Deszelfs ontwerp in de Staten Generaal eindelijk aangeboden, voldeed echter in geenerlei opzigt.

Hetzelve stelde eenen middenweg daar, tusschen de hooge regten door de Belgische fabrieken voornaamlijk geëischt, en bij eene wet reeds voorloopig in 1814 door den Koning aan dezelve vergung, en tusschen de lage regte, door den handel begeerd, en door de invoering in 1814 van het placaat van 1725 met eenige veranderingen, voor Holland vooreerst daargesteld.

Bij het nalezen der discussien in de Staten Generaal over deze wetten, treft het ons, hoe vele adviezen, tegen dezelve ingerigt, en met juistheid en kracht de nadeelige strekking derzelve aantoonende, in weerwil hiervan, met het onverklaarbare *ik stem er voor* eindigden.

De aanneming van het tarief door alle zuidelijke leden was niet minder opmerkelijk. Zij scheen de vraag op te lossen, welk belang, dat van den handel of dat der fabrieken, bij hetzelve het meest behartigd was.

Het nieuwe tarief bevredigde echter geene der beide partijen, welker belangen men wilde vereenigen, daar het te weinig, naar het geboelen van deze, tegen de mededinging van vreemde de opkomende fabrieken beschermde, en te veel, naar de denkwijze van gene, door het onmatig bezwaren des handels, het algemeen belang uit het oog verloor.

Het naauwe verband tusschen handel, landbouw en fabrieken, was bij hetzelve ook geheel verwaarloosd.

Bloeiende landbouw en bloeiende fabrieken imers vorderen tot verdere uitbreiding een ruimer uitvoer, die alleen het gevolg zijn kan van vrijen handel of vrijen invoer in vreemde lande, welke alleen weder verkregen wordt, door bij ons eenen even vrijen invoer toetelaten. Opkomende fabrieken kunnen alleen verbod of hooge regten voor zich nuttig en voordeelig achten, maar in zoo verre zij niet dan door dezelve kunnen bestaan, zijn zij nadeelig voor den Staat, en moeten, als slechts een zeer gering gedeelte der bevolking uitmakende, voor het algemeen belang wijken.

Dit werd bij het tarief niet in acht genomen. Het was even, als of men bij hetzelve deze takken van nijverheid zich onderling vijandig had voorgesteld, en daarom haar tegen elkander had trachten te beschermen.

De kwellende formaliteiten, bij het heffen der belastingen, bragten niet minder toe, om het aangenomen stelsel te doen laken en misprijzen.

Het daarstellen van entrepots werd bovenal, en met reden, als eene der grootste belemmeringen van den handel aangemerkt, daar door dezelve den koopman van den tollenaar en kommies, welke de sleutels der pakhuizen bezaten, in den vrijen toegang tot zijne opgeslagene goederen, meer of min werd afhankelijk gemaakt, en alzoo het behoorlijk toezigt en de verkoop derzelve grootelijks werd bemoeijelijkt.

Het uitsluitend heffen bij den oorsprong door de Regering gevolgd, behoorde evenzeer tot die maatregelen, welke in deszelfs gevolgen den nadeeligsten invloed uitoefenen.

De bruiker der waren betaalde door hetzelve zoo veel te meer, als de belasting verder van het gebruik was verwijderd, daar de fabrikant van den koopman in het groot, de koopman in het groot van dien in het klein, en deze weder van den bruiker iets meer, dan hij zelve aan belasting

betaald had, vorderde, waardoor de prijs der waar niet slechts verhoogd werd door het bedrag der belasting, maar ook nog door de verhooging, die het gevolg was der wijze van heffing.

Het door de regering in dezen gevolgde stelsel voldeed dan ook weinig.

Het stelde de verwachting te leur van hen, die aan het herleven van den ouden handel door het nemen van krachtige maatregelen in den geest van WILLEM IV. Hadden durven gelooven, en verdubbelde voor de toekomst aller bezorgdheid.

De strijd over de vrijheid van den graanhandel, kort daarop met de grootste hevigheid tusschen het Zuiden en het Noorden gevoerd, strekte geenszins om de algemeene vrees voor Hollands dierbaarste belangen te verminderen.

Noord-Nederland opgevoed in mildere beginselen, en door den bloei van deszelfs landbouw, ten opzichte van den graanhandel, in deze gesterkt, eischte voor denzelfen vrijheid, – het Zuiden verbod.

Het was de Belgische aristocratie vooral, welke, om aan hunnen hoevenaars inkomsten te verzekeren, die deze in staat zouden stellen zware huren te betalen, hierin het meest voor een prohibitief stelsel ijverden.

Indien er echter immer eene gemakkelijker oplossing was te vinden, niet alleen in het belang eener gezonde staathuishoudkunde, maar ook in dat der menschheid, het was die van het vraagstuk omtrent de vrijheid van den graanhandel.

Want drukken hooge regten op de fabriekwaren reeds zeer zwaar op den burger, zij treffen echter niet zoo hevig de lagere klassen, dan die op de eerste levensbehoefden.

De huisvader die het laken te duur is, blijft het linnen en de wol over tot kleeding zijns huisgezins, maar boord, brood! dit wordt elken dag vereischt. Indien dit door deszelfs duurte ontbreekt, zoo is elk oogenblik van vertoef een doodvonnis.

In weerwil van dit alles, bestormde men echter de Regering met eene menigte van verzoekschriften tegen den invoer van vreemde granen, hetwelk ten gevolge had, dat er in 1822 eene Commissie van 11 leden tot onderzoek van dit zoo belangrijk punt werd benoemd,

Vijf leden derzelve stemden voor den vrijen graanhandel; *Zes* voor het Fransche stelsel, met een *minimum* en *maximum* voor den invoer en uitvoer, onder het opslaan van Entrepots voor de buitenlandsche granen.

Ofschoon ook de President der Commissie, de Hr. ROËLL, de ministers van Nat. nijverheid Binnenl. Zaken, de Hr. FALCK en CONINCK, te gelijk met den Staatsraad, in meer of min uitvoerige verslagen zich tegen het gevoelen der meerderheid hadden verklaard, werd echter de Regering, door nieuwe petitiën uit het Zuiden bedreigd, gedrongen, om tegen haren zin, en de belangen van het Noorden, bij besluit van 3 Oct. 1824 de belasting op den invoer van vreemde granen aanmerkelijk te verhoogen, welke verhooging daarna bij eene wet, door de Staten Generaal aangenomen, werd vastgesteld.¹¹

De behandeling dezer zoo gewigtige en voor de materieële belangen van ons Vaderland zoo veel afdoende vraagstukken, als die der vrijheid van den handel, en de wijze der heffing van de

¹¹ De meeste Hollandsche afgevaardigden stemden tegen dezelve. De belasting op een last haver, welke te voren *f*2,50 was, werd thans door deze wet op *f*7, die op een last gerst, te voren *f*4,30, op *f*12 vastgesteld.

belastingen op den *in-* en *uitvoer* enz., bijna elk jaar in 's lands vergaderzaal hernieuwd, strekte slechts om de al grooter en grooter wordende verwijdering tusschen het Noorden en Zuiden aantetoonen.

Te vergeefsch waren in de tweede Kamer der Staten Generaal de zoo overtuigende als welsprekende redenen van den verlichten Staatsman en echten Vaderlander Grave van HOGENDORP, van den edelen en diepdenkende KEMPER, van een van ALPHEN tot uitroeijing van het in het Zuiden levend begrip ten opzichte van den strijd tusschen handel, landbouw en fabrieken; het vooroordeel der Belgische afgevaardigden, gesterkt door het stelsel der Regering, een juist midden tusschen verbod en vrijheid pogende in acht te nemen, doch meest door den drang der omstandigheden tot het eerste geheel overhellende, maakte alle bekeering ten dien aanzien onmogelijk.

Wat tot leniging van den handel dikwijls werd beraamd en ten uitvoer gelegd, vond in andere maatregelen, tot bevrediging van het Zuiden genomen, deszelfs vergiftiging.

Zoo leefde en teerde Noord-Nederland voort.

In 1818 liepen volgens de Amsterdamsche Zee tijdingen 1759 schepen binnen, hetwelk in vergelijking met het aantal van het vorige jaar, de geweldige vermindering van 1318 schepen aanwees.

Het was een dubbeld ongeluk voor het een beter lot verdienende Noorden, dat terwijl het stilstond op den breeden weg der handels-vrijheid, deszelfs oude mededinger, Engeland, op denzelfden voorwaarts streefde, en daardoor aanmerkelijke voordeelen behaalde.

Had de Engelsche minister CASTELREAGH, na den val van NAPOLEON, met eene onverschoonbare achteloosheid zich omtrent de Britsche handelsbelangen gedragen, de onvermijdelijke gevolgen van het herstellen van den vrede voor Engeland niet vooruitziende, noch daarnaar zijne maatregelen nemende, de Hr. HUSKISSON was in 1823 daar, om door het voorstellen zijner bills, eene geheel nieuwe werkkring voor de nationale welvaart te openen.

Deszelfs stelsel tegen prohibitieve en beschermende regten gerigt, vond weerklank bij het Engelsche parlement, gelijk de veranderingen 5 Julij 1825 door hetzelve in de Britsche Navigatie-acte gemaakt, genoegzaam aantoonde. Bij dezelve werden 28 ruwe en volumineuse artikelen voor eigen' scheepvaart geschikt, en voorheen door de acte van navigatie van den invoer uitgesloten, ten zij dezelve door eigene schepen geschiedde, tot op 22 verminderd, welke ook door vreemde schepen mogten worden aangebragt, terwijl verder een aantal vrijhavens in Br. West In. bezittingen werden opgesteld, en aan vreemde schepen vergund, de voortbrengselen van hun eigen land in te voeren, en de produkten van die koloniën (behoudens de uitgeslotene artikelen alleen in Britsche schepen te laden) uit dezelfde havens uittevoeren, werwaarts men goedvondt, vermits niet naar eenige ander Britsche kolonie, noch naar eenige haven van het Britsche koningrijk.

Na deze overwinning vervolgde de Heer HUSKISSON zijne pogingen tot hervorming der wetten op de *in-* en *uitgaande* regten. Zoo deedt hij het verbod op den uitvoer der Engelsche wol opheffen, en door een eenvoudig regt van vier stuivers per pond vervangen, terwijl hij tevens het

regt van invoer der vreemde wol *vijf zesde* verminderde. Verder werd ook, door zijnen invloed het vertrek naar elders aan de Engelsche werklieden vergund, hetwelk te voren, uit vrees, dat zij aan den vreemdeling, hunnen kunstarbeid zouden leeren, was verboden. Ook tot het toelaten van den invoer van vreemde zijden werd door het Parlement, na hevige debatten, waarin de welsprekendheid van den Minister HUSKISSON uitblonk, tegen een regt van *dertig op honderd ad valorem* besloten.

De wijziging der acte van Navigatie, welke het eerst op aandrang van den Heer HUSKISSON was geschied, had reeds terstond die heilzame uitwerking, dat Noord-Amerika, hetwelk tot aan dien tijd als represaille tegen Engeland had bepaald, dat in het vervolg de vreemde voortbrengselen in de vreenigde Staten niet zouden mogen worden gebragt dan op schepen van den Noord-Amerikaanschen Staat, of van het land der voortbrengselen, thans, volgens het stelsel van handelswederkeerigheid, ten aanzien van Engeland grootendeels dit verbod ophief; terwijl tevens in denzelfden geest de nieuwe Zuid-Amerikaansche Republieken met Groot-Brittanie verdragen aangingen, welke voor hetzelfde de kostelijkste debouchés openden.

Het moest dan ook weldra blijken, hoe zeer het nieuwe handelstelsel van den Minister HUSKISSON, op vrijheid gegrond, voor de nationale welvaart voordeelig, en in de toekomst rijkbelovend was. De Engelsche scheepslijst van 1823 en 1824 vergeleken met die van 1827 bewezen reeds dadelijk de juistheid der inzigten van den Engelschen staatsman.

Wij geven dan ook hiernevens van dezelve eene korte schets, omdat cijffergetallen in dit geval gewigtiger zijn, dan schoone redeneeringen.

Aangekomene schepen uit verschillende havens.				
Jaren.	Engelsche.		Vreemde.	
	Schepen.	Tonnen.	Schepen.	Tonnen.
1823	20303	2469053	3806	734674
1824	19164	2364249	5280	604880
1827	20457	2777388	5820	715824
Afgezondene schepen uit Engeland.				
Jaren.	Schepen.	Tonnen.		
1823	19177	2297975		
1824	20732	2492402		
1827	22049	2828869		

Terwijl alzoo Engeland, door het inslaan en met voordeel bewandelen van den nieuwen weg, aan Europa bewees, dat het stelsel van vrijen handel tot meerdere welvaart, voeder, bleef Oud-Nederland, vastgeketend aan Belgie, den ouden weg volgen, welke, in strijd met den geest der

eeuw, ten verderven leide.

Geen handelsverdrag op wederkeerigheid gegrond, en in overeenstemming met de mildere beginselen door Engeland thans gevolgd, werd met deze Mogendheid tot stand gebracht.

Het bestuur, voor ontevredenheid in het Zuiden beangst, en daarenboven door de uitgestrektheid van het nieuwe stelsel, en de menigte belangen, welke het betrof, van deszelfs in werking brengen afgeschrikt, waagde geen' enkelen stap in het breede spoor door Engeland gebaad.

Inmiddels was het nadeel groot, hetwelk het Vaderland, door dit alles leedt.

Engeland immers, bemerkende, dat Nederland geenszins zijne staatkunde volgde, sloot het van de meeste voordeelen uit, die het, in hoop van wederkeerigheid, aan andere natien had vergund.

Zoo b. v. bepaalde het uitdrukkelijk, dat op de Nederlanders geenszins de gemaakte veranderingen in § 2 der Navigatie-acte zouden toepasselijk wezen, betreffende de vrijheid aan andere volken gegeven, om bij die acte vermelde ruwe volumineuse artikelen, ook met eigene schepen Groot-Brittanie intevoeren.

Onder deze omstandigheden brak eensklaps een ellendigen opstand te Brussel uit. De kreet van scheiding, geheele scheiding doet zich daarop in België hooren, en wordt als een vreugde kreet door duizende monden in Holland herhaald. De Noord-Nederlander, door eene vijftienjarige vereeniging van de onmogelijkheid overtuigd, vooreerst den Belg tot gezondere Staatshuishoudkundige besgriffen, welke het belang ook van landbouw en fabrieken bij vrijen handel te leren, over te halen; greep het tooverwoord van *scheiden*, hetwelk voor hem een betere toekomst scheen te bevatten, met alle krachten aan, ja verkondigde het, als de leus van elk opregt vaderlander, op den voorouderlijken grond.

Het bestuur, na de noodlottige uitbreiding van den opstand over geheel België, en het terugtrekken der nog getrouw geblevene legerscharen binnen Hollands grenzen, toonde zeer wel den openbaren geest ten dien opzichte te kennen, en naar denzelfden zich te willen rigten.

De wapenkreet van onzen geliefden Koning, ter bescherming van Hollands oude grenzen, deszelfs plegtige verklaring van zijne zorgen in het vervolg alleen tot het Noorden te zullen bepalen, doch ook vooral het aanbieden van een nieuw ontwerp van tarief, waarbij uitsluitend Hollandsche belangen werden geraadpleegd, waren zoo vele bewijzen, dat men in den geest der natie wilde handelen, en zich daardoor van deszelfs krachtvolle ondersteuning wilde verzekeren.

Men vergiste zich dan ook geenszins in deze hoop, en eerlijke verwachting, bij opwekking van den nationalen geest door nationale handelingen, het oude Hollandsche volk, als een enkel man te zullen zien opstaan, en ter verdediging van het herlevende Vaderland, en ter verkrijging eener grootere welvaart goed bloed te zullen zien opofferen.

Nederland en het dierbare Oranje, met elkander groot en magtig geworden, ontmoetten zich weder geheel in denzelfden nationalen zin

Dit werkte ten goede!

Men verdedigde niet alleen tegen eenen verwaten vijand den Vaderlandschen bodem, maar aangevoerd door Oranje, baande men zich eenen weg tot in het hart van België.

Billijke voorwaarden van scheiding waren zonder Frankrijks tusschenkomst, als prijs der overwinning, verworven.

Wat men toen roemrijks verrigte, verdient als gunstig voorteeken bij verdere betreding van het ingeslagen nationale voetspoor te worden aangemerkt.

Immers aller inspanning, aller geestdrift ontving in de uren des gevaars haar voedsel van het besef, onverdeeld weder het oude Vaderland en het geliefkoosde Oranje te bezitten, en voor derzelve eer en vrijheid te strijden.

Het behoud van ons volksbestaan, deszelfs opluistering door eene roemrijke zegepraal, was dus slechts een gevolg van den herlevenden, door vorige vermenging niet meer besmetten volksgeest

in het Noorden.

Mens slape dan ook geenszins in, bij het aanschouwen der heilzame uitwerkselen, welke reeds dadelijk de losscheuring van een verfranscht volk voor Holland opleverde, maar vinde daarin eene nieuwe spoorslag, om, voorgegaan door 's Lands bestuur, het werk der scheiding te volmaken.

Door de wapenen en het vergoten bloed reeds daadzakelijk daargesteld, worde zij door uitsluitende Hollandsche wetten bekrachtigd en onherroepelijk gemaakt.

Uwe taak, O wetgevers! Is begonnen. Mogt zij even roemrijk en gelukkig voor het Vaderland eindigen, als die der strijders voor hetzelfde. – Oud-Nederlands handel, zoo lang, gelijk wij aantoonde, verdrukt, en in weerwil der pogingen van 's Lands regering, van het vooroordeel en het begrip eener Belgische meerderheid afhankelijk gemaakt, smeekt om uwe help en ondersteuning.

Door voor denzelfden, wat WILLEM IV. deedt, poogt hem de vrijheid weder te geven.

Een nieuw ontwerp van tarief is U aangeboden.

Dat hetzelfde een bijzonder voorwerp uwer overweging worde! Nimmer schooner gelegenheid, om door het uitsluitend behartigen van deszelfs belangen het oude Vaderland weltedoen; nimmer geschikter tijdstip, om door verlichte handelsinstellingen den terugkeer tot vorige welvaart te bevorderen.

BIJVOEGSEL

Wij rekenen het niet onbelangrijk hiernevens te voegen een uittreksel uit de Generale

Petitiën van den Raad van Staten, tot nu toe, zoo ver ons bewust is, niet door den druk bekend gemaakt. Dezelve zal nog nader aantoonen, hoe 's Lands Regering reeds in het begin der 18de eeuw voor het verval van onzen handel bevreesd was, en naar middelen zocht dit te voorkomen.

In een petitie van het jaar 1713 werd aangetoond:

“Dat de Staat ten aanzien van zijne innerlijke Constitutie, niet anders was dan eene vereeniging van menschen, die door haar groot aantal en de geringe uitgestrektheid dezer landen, waaronder nog veel water, tuin of heiden, hun bestaan niet uit den grond of de voortbrengselen van het Land konden ontleenen. Dat derhalven door andere middelen, door den handel en de scheepsvaart enz. deze hun onderhoud moesten zoeken. Dat door toevallige omstandigheden de commercie bij uitnemendheid hier te Lande was bevorderd geworden. doch dat dit niet was NATUURLIJK, maar ARTIFICIEEL, zoodat bij verloop van tijden, ligtelijk deze in een ander land zoude kunnen worden overgebracht. Dat door de beroeringen, oorlogen enz. van naburige Staten eertijds minder daarvoor te vreezen was, omdat deze toen slecht weinig zich op den handel toelieden; maar dat heden hierin een geheel verandering was ontstaan. Dat de vreemde natiën thans directelijk met eigene schepen de waren uit het Land haalden, waarin zij voortkwamen, en alzoo de marktplaats dezer Provinciën voorbijgingen, en de schepen der ingezetenen van het transport en den invoer dier goederen beroofden. Dat daarom met de grootste zorg dient uit den weg geruimd te worden, al het geen den Hollandschen handel kan krenken, en ijverig voortgezet, het geen strekken kan om denzelven te bevorderen. Dat vooral de handel op de Oostzee, de grondslag is van den algemeenen handel en scheepsvaart: dat niet minder dan 900 schepen in den aanvang der 18de Eeuw uit dezen staat naar het Oosten voeren, welk aantal thans in (1713) tot 450 was verminderd. Dat voornamelijk tot verhoeding van eenen geheelen achteruitgang des handels, ook noodig was, dat de Staat voorzien ware van een goed getal oorlogschepen, om daardoor niet alleen den zee kant door houten muren te dekken maar ook 's Lands vlag op de wateren te beschermen.”